

Маніна Олена Василівна, заступник завідувача відділу економічних досліджень Харківського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ України

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ ЩОДО РОЗРАХУНКУ РОЗМІРУ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ МИСЛИВСЬКИМ ТА РИБНИМ БРАКОНЬЄРСТВОМ

FEATURES OF CONDUCT OF ECONOMIC EXAMINATIONS FOR CALCULATING THE AMOUNT OF DAMAGE CAUSED BY HUNTING AND FISHING POACHING

Анотація. Досліджено порядок визначення обґрунтованості нарахування розміру (суми) шкоди (збитків), завданих мисливським та рибним браконьєрством стосовно ресурсів, у тому числі занесених до Червоної книги. Доведено актуальність поглибленого вивчення законодавчих актів стосовно обґрунтування нарахування суми шкоди (збитку), завданої браконьєрством, як окремими компетентними органами (Державна екологічна інспекція, Держрибагентство та деякі інші), так і під час проведення судово-економічної експертизи.

Ключові слова: браконьєрство, полювання, риболовля, водні ресурси, природне середовище, шкода (збитки), компенсація, такси для обчислення розміру відшкодування шкоди, судова економічна експертиза.

Abstract. The procedure for determining the reasonableness of calculating the amount (amount) of damage (damages) caused by poaching in relation to hunting resources, including those listed in the Red Book, and fish poaching was studied. The relevance of an in-depth study of legislative acts regarding the justification of the calculation of the amount of damage (loss) caused by poaching, both by the competent authorities and during the forensic economic examination, has been proven.

Key words: poaching, hunting, fishing, waterresources, natural environment, damage (damages), compensation, fees for calculating the amount of damage compensation, forensic examination.

Постановка проблеми. Останнім часом незаконне полювання, рибальство, збір рослин та видобування природних ресурсів набуло в Україні небачених масштабів. У широкому сенсі цього слова воно охоплює все природне середовище – від самовільної рубки лісу до підпільного копання бурштину.

Розрізняють декілька різновидів браконьєрства, зокрема: стосовно мисливських ресурсів, рибне, пісочне, лісове, квіткове, продаж браконьєрських снастей тощо.

«Класичне» браконьєрство за своєю специфікою стосується перш за все тваринного світу – мисливства та рибальства. Саме там порушення законодавства наймасовіші, а зухвалість браконьєрів переходить усі межі: це полювання

в заборонений період, з незареєстрованою зброєю, це нелегальна риболовля, в тому числі під час нересту, з використанням заборонених інструментів, це колосальне перевищення встановлених водними та лісовими господарствами дозволених лімітів на вилов риби чи відстріл диких тварин.

Збитки, які щорічно наносять природі браконьєри, становлять близько 50 млн грн. Масове вбивство тварин та вилов риби – це ще й удар по репродуктивному потенціалу цілих видів, які з часом можуть взагалі зникнути. Наприклад, рахунок занесеної до Червоної книги рисі нині йде на сотні особин, які мешкають локально в Карпатах і на Поліссі. Аналогічна ситуація з бурими ведмедами, яких на всі Карпати 150–200, тоді як у сусідній Румунії – понад 5 тис. За даними екологів, щороку в карпатському регіоні браконьєри вбивають 40–50 ведмедів.

Також в Україні зменшується поголів'я лосів. З 1991 р. їхня кількість зменшилось з 15 000 до менше ніж 2 тис. І хоча цих копитних таки включили до Червоної книги, але екологи побоюються, що до 2050 р. лось в Україні таки може зникнути.

У рибальстві ситуація не краща – незаконний вилов риби фактично зрівнявся з легальним риболовством. Щоденно браконьєри виловлюють з водойм більше 190 т риби. Якщо в 1991 р. затримали 19 тис. браконьєрів-рибалок, то в минулому (2019 – *ред.*) році – аж 114 тис. [1].

Відповідальність за браконьєрство передбачена законами України: «Про тваринний світ», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про захист тварин від жорстокого поводження», Кримінальним кодексом України, Кодексом про адміністративні правопорушення, правилами мисливства, рибальства.

Чинним законодавством за порушення правил полювання та риболовлі передбачена як адміністративна, так і кримінальна відповідальність. При цьому, на думку екологів, лише високі штрафи та неухильна компенсація державі збитків за завдану природному середовищу шкоду можуть зробити браконьєрство непривабливою та ризикованою справою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасники неодноразово зверталися до проблеми, пов'язаної з браконьєрством, яке наносить непоправну шкоду збереженню тваринного середовища, зокрема, зникаючих, рідкісних, вразливих тварин, риб, птахів, комах та середовища, в якому вони перебувають, та до проблеми щодо притягнення винних осіб до відповідальності перед законом. Загальні питання визначення розміру шкоди, завданої браконьєрством державі та довкіллю, досліджували А. Мальований, Т. Теличко, С. Андросюк [1; 2]. Проте зазначеними авторами не порушувалося питання стосовно підтвердження судовою економічною експертизою розміру нанесеного збитку (шкоди) з метою притягнення винної особи до кримінальної відповідальності.

Тому метою статті є дослідження особливостей проведення економічних експертиз стосовно розрахунку розміру шкоди, заподіяної браконьєрством стосовно мисливських ресурсів та рибним браконьєрством.

Виклад основного матеріалу. Під час досудового розслідування з метою підтвердження розміру нанесеного збитку (шкоди) проводиться судово-економічна експертиза або дослідження. Обов'язковість проведення зазначеної експертизи для визначення шкоди довіллю, заподіяної кримінальним правопорушенням, прямо передбачена у ч. 2 ст. 242 Кримінального процесуального кодексу України [3]. За наявності підстав для проведення судової економічної експертизи, за дорученням сторони кримінального провадження або сторони захисту, також залучаються й експерти державних спеціалізованих установ.

Слід зазначити, що визначення та/або розрахунок збитку (шкоди) судово-економічна експертиза не передбачає, позаяк Методикою вирішення судово-економічною експертизою питань щодо спричинення матеріальних збитків [4] передбачено: «Під час проведення дослідження з питань, що потребують встановлення розміру нанесеної шкоди, експерт-економіст повинен визначати лише економічну сторону шкоди, тобто розмір втрат, нанесених потерпілій особі, незалежно від підстав їх виникнення».

При цьому зазначено, що до компетенції експертів-бухгалтерів належить встановлення шкоди: від нестачі майна; від псування, знищення та загибелі товарно-матеріальних цінностей; від реалізації товарів, робіт, послуг за завищеними або заниженими цінами; від сплати штрафів, пені і неустойок; від нестягнення дебіторської заборгованості, право на стягнення якої минуло.

У п. 3 Національного положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженого наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013 № 73, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28.02.2013 за № 336/22868 (далі – НП(с)БО 1) [5] визначено, що «збиток – перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати».

Таким чином, питання щодо встановлення (визначення) розміру (суми) збитку, завданого браконьєрством, не належить до спеціальних знань та завдань судового експерта-економіста, позаяк відповідно до п. 1 ст. 242 Кримінального процесуального кодексу України [1] експерту забороняється вирішувати питання, які виходять за межі спеціальних знань експерта та з'ясування питань права, і надавати оцінку законності проведення процедур, регламентованих нормативно-правовими актами.

Під час розслідування виникає проблемне запитання встановлення розміру (суми) збитку і роль судово-економічної експертизи у їх визначенні.

Законом України «Про мисливське господарство та полювання» від 22.02.2000 № 1478-III (далі – Закон від 22.02.2000 № 1478-III) [6] визначено

правові, економічні та організаційні засади діяльності юридичних і фізичних осіб у галузі мисливського господарства та полювання та забезпечуються рівні права всім користувачам мисливських угідь у взаєминах з органами державної влади щодо ведення мисливського господарства, організації охорони, регулювання чисельності, використання та відтворення тваринного світу.

На підставі ст. 43 Закону від 22.02.2000 № 1478-III [6] відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства у галузі мисливського господарства та полювання, здійснюється добровільно або за рішенням суду відповідно до законодавства за затвердженими в установленому порядку таксами, а за їх відсутності – за розрахунками користувачів мисливських угідь.

Такси для обчислення розміру відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства в галузі мисливського господарства та полювання, затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері лісового та мисливського господарства, і центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики.

Наказом «Про затвердження Такс для обчислення розміру відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства в галузі мисливського господарства та полювання (крім видів, занесених до Червоної книги України)» [7] затверджено такси для обчислення розміру відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства в галузі мисливського господарства та полювання (крім видів, занесених до Червоної книги України), в яких визначено вид збитку та розмір стягнення за одну особину звіря чи птаха (далі – Такси № 301/222). Зокрема, в Таксах № 301/222 визначено, що за незаконне добування або знищення однієї особи лося розмір збитку передбачений у сумі 80 000,00 грн, зайця-русака – 8000,00 грн, лисиці – 1000,00 грн, лебедя шипуна чи кликуна – 4000,00 грн, качки – 1000,00 грн тощо Крім того, в цих Таксах передбачено розмір стягнення за знищення чи пошкодження гнізда, нори, іншого житла тварин, а також бобрової загати; кожне вилучене чи пошкоджене яйце, а також за кожний ембріон у незаконно добутого звіря; кожне знищене чи пошкоджене штучне гніздо птахів, а також за знищення чи пошкодження солонців, годівниць, посівів кормових культур рослин, мисливських вишок, вказівних знаків, інших біотехнічних споруд.

При цьому ст. 43 Закону від 22.02.2000 № 1478-III [6] визначено, що у разі неможливості вилучення незаконно добутої продукції полювання порушник відшкодовує її вартість, яка обчислюється виходячи з ринкових цін на м'ясо, шкіряну, хутрову та іншу сировину вищого сорту, що діють на час відшкодування. Зокрема, лось: м'ясо у розмірі (не менш як) 130 кг, шкура – 30 кг; кабан: м'ясо

у розмірі (не менш як) 60 кг, шкура – 10 кг; заєць-русак, бабак, нутрія вільна: м'ясо у розмірі (не менш як) 3 кг; лебідь, дрофа: м'ясо у розмірі (не менш як) 5 кг; качка, лиска: м'ясо у розмірі (не менш як) 0,5 кг тощо.

Визначати розмір збитків, завданих мисливському господарству, за затвердженими таксами та методиками, відповідно до п. 9 ст. 39 розділу V Закону від 22.02.2000 № 1478-III [6], надано посадовим особам центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського господарства, відповідно до законодавства.

Кошти за відшкодування збитків, завданих внаслідок порушення законодавства у галузі ведення мисливського господарства та полювання, зараховуються на рахунок користувача мисливських угідь, якому заподіяні збитки.

З метою посилення охорони і відтворення водних живих ресурсів Кабінетом Міністрів України 18.07.1998 № 1126 затверджено Порядок здійснення любительського і спортивного рибальства (далі – Порядок від 18.07.1998 № 1126) [8]. Згідно з цим Порядком [8] у рибогосподарських водоймах України (за винятком водойм, які знаходяться у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, риборозплідних господарств, водойм, які мають обмеження щодо їх спеціального використання (питні, технічні тощо), а також водойм або їх ділянок, на яких лов (добування) водних живих ресурсів заборонено) дозволяється здійснення любительського і спортивного рибальства всім громадянам України, іноземним громадянам, а також особам без громадянства.

Відповідно до п. 5 Порядку від 18.07.1998 № 1126 [8] рибогосподарські водойми (їх ділянки) та умови використання водних живих ресурсів для любительського і спортивного рибальства визначаються органами рибоохорони Держрибагентства на підставі біологічних та наукових обґрунтувань.

На виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 18.07.1998 № 1126 «Про затвердження Порядку здійснення любительського і спортивного рибальства» [8] наказом Державного комітету рибного господарства України від 15.02.1999 № 19 затверджено Правила любительського і спортивного рибальства (далі – Правил рибальства) [9].

Зазначеними Правилами рибальства [9] детально регламентовано норми лову (добування), заборонені місця, терміни заборони лову (добування) водних живих ресурсів, мінімальний розмір риб та інших водних живих ресурсів, умови проведення спортивних змагань з рибальства і підводного полювання, район дії, дозволені та заборонені знаряддя і способи лову та інше.

Слід звернути увагу на те, що як Порядком від 18.07.1998 № 1126 (п. 16 та п. 17) [8], так і Правилами рибальства (п.п. 6.1 та п.п. 6.3 п. 6) [9] визначено, що особи, винні в порушенні цього Порядку, цих Правил рибальства та відповідних нормативно-правових актів у галузі охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, несуть відповідальність в установленому законодавством

порядку, а застосування заходів адміністративної або кримінальної відповідальності не звільняє винних осіб від відшкодування у повному обсязі збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушення правил рибальства.

Право визначати за затвердженими в установленому законодавством порядку методиками і таксами обсяги збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушення правил рибальства, розміри стягнень за незаконне добування (збирання) або знищення цінних видів риби та інших водних живих ресурсів і подавати позови про їх відшкодування, відповідно до п. 15 Порядку від 18.07.1998 № 1126 [8] та п.п. 5.3 п. 5 Правил рибальства [9], надано органам рибоохорони Держрибагентства, що здійснюють державний контроль та управління в галузі використання, охорони і відтворення водних живих ресурсів відповідно до законодавства.

Такси для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок незаконного добування (збирання) або знищення громадянами України, іноземцями та особами без громадянства цінних видів водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах України, водних біоресурсів, що є природним багатством континентального шельфу України, водних біоресурсів у виключній (морській) економічній зоні України, а також анадромних видів риб, що утворюються у річках України за межами цієї зони, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 21.11.2011 № 1209 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 06.10.2021 № 1039) «Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок незаконного добування (збирання) або знищення цінних видів водних біоресурсів» (далі – Постанова КМУ від 21.11.2011 № 1209) [10].

Затверджені Постановою КМУ від 21.11.2011 № 1209 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 06.10.2021 № 1039) [10] такси (далі – Такси № 1209), визначені у додатках 1, 2, 3, застосовуються для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок незаконного добування (збирання) або знищення громадянами України, іноземцями та особами без громадянства.

Згідно з п. 2 Порядку від 18.07.1998 № 1126 [8], до водних живих ресурсів (біоресурсів) належить сукупність водних організмів, життя яких неможливе без перебування у воді. До водних біоресурсів належать прісноводні, морські, анадромні та катадромні риби на всіх стадіях розвитку, круглороті, водні безхребетні, у тому числі молюски, ракоподібні, черви, голкошкірі, губки, кишковопорожнинні, наземні безхребетні у водній стадії розвитку, водорості та інші водні рослини.

Для обчислення розміру відшкодування збитків, завданих унаслідок незаконного добування (збирання) або знищення водних біоресурсів, у Таксах № 1209 (додатки 1, 2, 3) визначається вид водних біоресурсів (риби, водні безхребетні, морські трави та водорості) та оцінка збитків, заподіяних внаслідок

незаконного добування (збирання) або знищення одного екземпляра водних біоресурсів, незалежно від розміру та ваги, визначена кількістю неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Для прикладу розрахуємо розмір шкоди, заподіяної у 2022 р. внаслідок незаконного добування водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах України, а саме: трьох сомів, п'яти щук та восьми десятків раків (крім широкопалого та товстопалого). Відповідно до даних Такси № 1209 (додаток 1) оцінка збитків, заподіяних внаслідок незаконного добування (збирання) або знищення одного екземпляра водних біоресурсів, незалежно від розміру та ваги, становить, відповідно, одного екземпляра сома – 301 неоподатковуваний мінімум доходів громадян, одного екземпляра щуки – 204 неоподатковуваних мінімуми доходів громадян, одного екземпляра рака (крім широкопалого та товстопалого) – 196 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Неоподатковуваний мінімум доходів громадян протягом 2022 р. встановлений у розмірі 17,00 грн (п. 5 підрозділу 1 розділу XX Податкового кодексу України [11]).

Отже, розмір шкоди, заподіяної у 2022 р. внаслідок незаконного добування (збирання) або знищення громадянами України, іноземцями та особами без громадянства цінних видів водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах України, а саме: трьох сомів становить 15 351,00 грн ($301 \times 17,00 \times 3$), п'яти щук – 17 340,00 грн ($204 \times 17,00 \times 5$) та восьми десятків раків (крім широкопалого та товстопалого) – 266 560 грн ($196 \times 17,00 \times 80$).

Крім того, відповідно до ст. 20 Закону України «Про Червону книгу України» від 07.02.2002 № 3055-III [12] Постановою Кабінету Міністрів України від 07.11.2012 № 1030 «Про розмір компенсації за незаконне добування, знищення або пошкодження видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України, а також за знищення чи погіршення середовища їх перебування (зростання)» (далі – Постанова від 07.11.2012 № 1030) [13] затверджено розмір компенсації за незаконне добування, знищення або пошкодження видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України, а також за знищення чи погіршення середовища їх перебування (зростання) згідно з додатками 1–3 (далі – Розмір компенсації). Стосовно визначення Розміру компенсації, пов'язаної з незаконним добуванням, знищенням або пошкодженням тварин, занесених до Червоної книги України, застосовується додаток 1 «Розмір компенсації за незаконне добування, знищення або пошкодження тварин із числа видів, занесених до Червоної книги України, які постійно або тимчасово перебувають у природних умовах у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони».

Для проведення розрахунку у додатку 1 визначено назву видів тварин та їх таксономічний ранг і Розмір компенсації за категоріями тварин у гривнях

за один екземпляр. Зокрема, розмір компенсації за незаконне добування, знищення або пошкодження одного екземпляра лосося дунайського (ряд: Лососеподібні, зникаючі) – 14 000,00 грн; гуски малої (ряд: Гусеподібні, вразливі) – 10 000,00 гривень.

При цьому Постановою від 07.11.2012 № 1030 [13] встановлено, що загальна сума компенсації обчислюється виходячи із затвердженого цією постановою розміру компенсації посадовими особами Державної екологічної інспекції, її територіальних органів та інших органів виконавчої влади, що уповноважені складати протоколи про адміністративні правопорушення.

Водночас для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд, у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду Кабінетом Міністрів України затверджено спеціальні такси. Так, на підставі ст. 65 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» від 16.06.1992 № 2456-ХІІ (далі – Закон № 2456-ХІІ) [14] Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження спеціальних такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд» від 10.05.2022 № 575 (далі – Постанова № 575) [15] затверджено спеціальні такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, зокрема, внаслідок: незаконного добування чи знищення об'єктів тваринного світу, пошкодження або знищення їх жител та споруд, місць перебування і розмноження (додаток 7). Слід звернути увагу, що відповідно до п. 3 Постанови № 575 [15] дія цієї Постанови не поширюється на види рослин і тварин, занесених до Червоної книги України.

Для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд внаслідок незаконного добування чи знищення об'єктів тваринного світу, пошкодження або знищення їх жител та споруд, місць перебування (плазуни, земноводні, ікра земноводних, гнізда, яйця, риби, комахи, жуки, перетинчастокрилі, сітчастокрилі, довговусі, павукоподібні, ракоподібні, щупальцевидні, молюски, кільчасті черви та кишковопорожнинні), одиницю виміру (за особину, за один екземпляр, за 1 кілограм, за одну споруду) та таксу у гривні. Зокрема, відповідно до такси (додаток 7) до Постанови № 575 [15] розмір шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд внаслідок незаконного добування чи знищення одного екземпляра (одну особину) кабана, оленя плямистого, лані становить 30 377,00 грн, чаплі великої білої та малої білої – 10 065,00 грн, зозулі звичайної – 1093,00 грн, гадюки звичайної – 2016,00 грн, жаби озерної, ставкової та їх гібридів – 14,00 грн, судака – 2494,00 грн, шуки – 1662,00 грн, річкового рака, рака-самітника – 124,00 гривні.

При цьому необхідно зважати на примітки до додатку 7 Постанови № 575 [15], які мають суттєве значення для розрахунку розміру шкоди (збитку),

заподіяної незаконним добуванням чи знищенням тварин природно-заповідного фонду, а саме:

1. Розмір шкоди, заподіяної незаконним добуванням чи знищенням тварин із класів комах та земноводних, поширюється також і на личинкову стадію розвитку.

2. Розмір шкоди, встановлений для систематичних груп тварин, поширюється на всі види в цих групах.

3. У разі коли незаконними діями на території природно-заповідного фонду спричинено знищення колонії тварин (у тому числі без знищення або розорення гнізд та інших жител), компенсація за шкоду нараховується як за знищення всіх гнізд (жител) у колоніальному оселенні.

4. За знищення або незаконне вилучення тварин, що перебувають у зоологічних колекціях зоопарків, зоосадів, океанаріумів, інших установ та об'єктів природно-заповідного фонду, створених з метою організації освітньо-виховної роботи та утримання тварин у неволі або напіввільних умовах, а також за жорстоке поводження з тваринами, яке призвело до їх загибелі, розмір шкоди визначається трикратною сумою витрат на придбання тварин відповідних видів для поновлення колекцій.

Слід зазначити, що розміри шкоди, заподіяної внаслідок порушення законодавства про природно-заповідний фонд, визначаються на основі кадастрової еколого-економічної оцінки включених до його складу територій та об'єктів, що проводиться відповідно до цього Закону, та спеціальних такс, які затверджуються Кабінетом Міністрів України, як то передбачено ст. 65 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» від 16.06.1992 № 2456-XII (далі – Закон № 2456-XII) [14].

Відповідно до ст. 62 та ст. 63 Закону № 2456-XII [14] Державний контроль за додержанням режиму територій та об'єктів природно-заповідного фонду здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику зі здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів, посадовими особами служби державної охорони природно-заповідного фонду України та іншими уповноваженими законом державними органами. Порядок здійснення державного контролю за додержанням режиму територій та об'єктів природно-заповідного фонду визначається Кабінетом Міністрів України. Громадський контроль за додержанням режиму територій та об'єктів природно-заповідного фонду здійснюється громадськими інспекторами охорони навколишнього природного середовища, які проводять свою діяльність відповідно до Положення про громадський контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища.

Висновки. Отже, вищенаведене свідчить, що в межах чинного законодавства розроблено та затверджено низку законодавчих актів, необхідних для розрахунку суми (розміру) шкоди (збитку) нанесеного природному середовищу браконьєрством у разі незаконного знищення або пошкодження тварин, птахів, водних біоресурсів, у тому числі занесених до Червоної книги України. Право на розрахунок шкоди (збитку) надано посадовим особам Державної екологічної інспекції, її територіальних органів та інших органів виконавчої влади, органів рибоохорони Держрибагентства, що здійснюють державний контроль та управління в галузі використання, охорони і відтворення водних живих ресурсів відповідно до законодавства, та центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського господарства, відповідно до законодавства.

З боку ж експертів, у тому числі й державних спеціалізованих установ, за дорученням сторони кримінального провадження або сторони захисту, під час досудового розслідування, судово-економічні експертизи або дослідження проводяться з метою підтвердження розміру нанесеного збитку (шкоди), що є обов'язковим для притягнення винної особи до кримінальної відповідальності.

Перелік використаних джерел:

1. Мальований А. Як зупинити браконьєрство? URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2021/06/21/7297820/> (дата звернення: 23.11.2022).
2. Теличко Т., Андросюк С. У прицілі – браконьєрство. URL: <https://gsvms.org.ua/uk/katehorii/statti/item/95-u-prytsili-brakonierstvo> (дата звернення: 23.11.2022).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 23.11.2022).
4. Рогоза В., Чередніченко А., Педь І. Методика вирішення судово-економічною експертизою питань щодо спричинення матеріальних збитків, за реєстраційним кодом 11.0.22. Київ : КНДІСЕ, 2004. 43 с.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 23.11.2022).
6. Про мисливське господарство та полювання : Закон України від 22.02.2000 № 1478-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14#Text> (дата звернення: 23.11.2022).
7. Про затвердження Такс для обчислення розміру відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства в галузі мисливського господарства та полювання (крім видів, занесених до Червоної книги України) : Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України та Міністерства екології та природних ресурсів України від 19.06.2017 № 301/222. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0842-17#Text> (дата звернення: 23.11.2022).
8. Порядок здійснення любительського і спортивного рибальства : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.1998 № 1126. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-98-п#Text> (дата звернення: 23.11.2022).
9. Правила любительського і спортивного рибальства : Наказ Державного комітету рибного господарства України від 15.02.1999 № 19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0269-99#Text> (дата звернення: 23.11.2022).

10. Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок незаконного добування (збирання) або знищення цінних видів водних біоресурсів : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.11.2011 № 1209 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 06.10.2021 № 1039). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2011-п#Text> (дата звернення: 20.12.2022).

11. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 23.11.2022).

12. Про Червону книгу України : Закон України від 07.02.2002 № 3055-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3055-14#Text> (дата звернення: 23.11.2022).

13. Про розмір компенсації за незаконне добування, знищення або пошкодження видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України, а також за знищення чи погіршення середовища їх перебування (зростання) : Постанова Кабінету Міністрів України від 07.11.2012 № 1030. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1030-2012-п#Text> (дата звернення: 23.11.2022).

14. Про природно-заповідний фонд України : Закон України від 16.06.1992 № 2456-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#n537> (дата звернення: 20.12.2022).

15. Про затвердження спеціальних такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.05.2022 № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/575-2022-п#Text> (дата звернення 20.12.2022).

References:

1. Malovanyi, A. (2021). Yak zupynyty brakonierstvo? [How to stop poaching]. Retrieved from: <https://www.pravda.com.ua/columns/2021/06/21/7297820/> [in Ukrainian].

2. Telychko, T., Androsiuk, S. (2018). U prytsili – brakonierstvo [The target is poaching]. Retrieved from: <https://gsvms.org.ua/uk/katehorii/statti/item/95-u-prytsili-brakonierstvo> [in Ukrainian].

3. Verkhovna Rada of Ukraine (2023). Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI [Criminal Procedure Code of Ukraine dated April 13, 2012 No. 4651-VI]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> [in Ukrainian].

4. Rohoza, V., Cherednichenko, A., Ped, I. (2004). Metodyka vyrishennia sudovo-ekonomichnoiu ekspertyzoiu pytan shchodo sprychynennia materialnykh zbytkiv, za reiestratsiinym kodom 11.0.22 [Methodology for resolving issues related to causing material losses by forensic economic examination, according to registration code 11.0.22]. Kyiv: KNDISE. 43 p. [in Ukrainian].

5. Ministry of Finance of Ukraine (2013). Natsionalne polozhennia (standart) bukhhaltenskoho obliku 1 “Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti”: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 07.02.2013 № 73 [National regulation (standard) of accounting 1 “General requirements for financial reporting”: Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated February 7, 2013. No. 73]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> [in Ukrainian].

6. Verkhovna Rada of Ukraine (2017). Pro myslyvske hospodarstvo ta poliuvannia: Zakon Ukrainy vid 22.02.2000 № 1478-III [On hunting and hunting: Law of Ukraine dated February 22, 2000 No. 1478-III]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14#Text> [in Ukrainian].

7. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine, Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine (2017). Pro zatverdzhennia Taks dlia obchyslennia rozmiru vidshkoduvannia zbytkiv, zavdanykh unaslidok porushennia zakonodavstva v haluzi myslyvskoho hospodarstva ta poliuvannia (krim vydiv, zanesenykh do Chervonoï knyhy Ukrainy): Nakaz Ministerstva aharnoi polityky ta prodovolstva Ukrainy ta Ministerstvom ekolohii ta pryrodnykh resursiv Ukrainy vid 19.06.2017 № 301/222 [On the approval of Fees for calculating the amount of compensation for damages caused as a result of violations of legislation in the field of hunting and hunting (except for species listed in the Red Book of Ukraine): Order of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine and the Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine 06.19.2017. No. 301/222]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0842-17#Text> [in Ukrainian].

8. Cabinet of Ministers of Ukraine (1998). Poriadok zdiisnennia liubytelskoho i sportyvnoho rybalstva: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18.07.1998 № 1126 [The procedure for recreational and sport fishing: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 18.07.1998. No. 1126]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-98-п#Text> [in Ukrainian].

9. State Fisheries Committee of Ukraine (1999). Pravyla liubytelskoho i sportyvnoho rybalstva: Nakaz Derzhavnoho komitetu rybnoho hospodarstva Ukrainy vid 15.02.1999 № 19 [Rules of recreational and sport fishing: Order of the State Fisheries Committee of Ukraine dated February 15, 1999. No. 19]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0269-99#Text> [in Ukrainian].

10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2011). Pro zatverdzhennia taks dlia obchyslennia rozmiru vidshkoduvannia shkody, zapodiianoi vnaslidok nezakonnoho dobuвання (zbyrannia) або znyshchennia tsinnykh vydiv vodnykh bioresursiv: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.11.2011 № 1209 (v redaktsii postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 06.10.2021 № 1039) [On the approval of fees for calculating the amount of compensation for damage caused as a result of illegal extraction (harvesting) or destruction of valuable species of aquatic biological resources: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 21, 2011. No. 1209 (as amended by Resolution No. 1039 of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated October 6, 2021)]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2011-п#Text> [in Ukrainian].

11. Verkhovna Rada of Ukraine (2011). Podatkovy kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 № 2755-VI [Tax Code of Ukraine dated 02.12.2010 No. 2755-VI]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> [in Ukrainian].

12. Verkhovna Rada of Ukraine (2002). Pro Chervonu knyhu Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 07.02.2002 № 3055-III [About the Red Book of Ukraine: Law of Ukraine dated February 7, 2002. No. 3055-III]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3055-14#Text> [in Ukrainian].

13. Cabinet of Ministers of Ukraine (2012). Pro rozmir kompensatsii za nezakonne dobuвання, znyshchennia або poshkodzhennia vydiv tvarynnoho i roslynnoho svitu, zanesenykh do Chervonoї knyhy Ukrainy, a takozh za znyshchennia chy pohirshennia seredovyscha yikh perebuвання (zrostannia): Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 07.11.2012 № 1030 [On the amount of compensation for illegal mining, destruction or damage to species of animal and plant life listed in the Red Book of Ukraine, as well as for the destruction or deterioration of their habitat (growth): Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 07.11.2012 No. 1030]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1030-2012-п#Text> [in Ukrainian].

14. Verkhovna Rada of Ukraine (1992). Pro pryrodno-zapovidnyi fond Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16.06.1992 № 2456-XII [On the Nature Reserve Fund of Ukraine: Law of Ukraine dated 16.06.1992. No. 2456-XII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#n537> [in Ukrainian].

15. Cabinet of Ministers of Ukraine (2022). Pro zatverdzhennia spetsialnykh taks dlia obchyslennia rozmiru shkody, zapodiianoi porushenniam zakonodavstva pro pryrodno-zapovidnyi fond: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10.05.2022 № 575 [On the approval of special fees for calculating the amount of damage caused by the violation of the legislation on the nature reserve fund: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated May 10, 2022 No. 575]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/575-2022-п#Text> [in Ukrainian].

